

УНІВЕРСІТЭТ

Пераможца V і XV Нацыянальных конкурсаў друкаваных СМІ «Залатая літара»
ў намінацыях «Найлепшая шматтыражная газета», «Найлепшыя матэрыялы
навуковай, навукова-папулярнай тэматыкі»

3 лютага 2020 года, № 3 (2225)

Новая рэальнасць

Студэнты БДУ атрымалі магчымасць працаваць на высокатэхналагічнай вытворчасці. Любыя ідэі ў галіне электронікі могуць быць рэалізаваны на новым участку прататыпіравання і дробнасерайнай вытворчасці радыёэлектроннай апаратуры. Яго адкрыццё адбылося 20 студзеня ва «Унітэхпраме БДУ».

Ва ўрачыстай атмасферы чырвоную стужку перарэзалі прарэктар па навуковай рабоце **Васіль Сафонаў**, дырэктар «Унітэхпрама БДУ» **Павел Бычкоўскі**, дэкан факультэта радыёфізікі і камп'ютарных тэхналогій **Сяргей Малы**, а таксама начальнік аддзела развіцця інавацыйнай інфраструктуры, камерцыялізацыі і інтэлектуальнай уласнасці ДКНТ **Віктар Кусяк**. У вітальным слове Васіль Сафонаў падкрэсліў значнасць дадзенай падзеі як для навукова-практычнага навучання студэнтаў, так і для камерцыялізацыі інавацыйных распрацовак універсітэта. Прарэктар адзначыў, што сёння высокатэхналагічная вытворчасць робіць запатрабаванай

навуку і забяспечвае канкурэнтаўстойлівае развіццё ВНУ.

Выраб электроннага абсталявання стане адным з кірункаў навукова-тэхналагічнага парка БДУ. Тут плануецца стварэнне макетных узораў, дробнасерайнае вытворчасці і правядзенне выхаднога тэхнічнага кантролю вырабаў. З гэтай мэтай участак укамплектаваны шматфункцыянальным абсталяваннем для механічнай апрацоўкі дэталей, паўаўтаматычнага і ручнога мантажу электронных кампанентаў, зборкі і настройкі электронных вузлоў вырабаў і інш.

Першымі прадуктамі новага вытворчага ўчастка сталі электронныя модулі і датчыкі для нанаспадарожніка БДУ новага пакалення. Акрамя таго, гасцям прадэманстра-

валі работу шматфункцыянальнага вымаральнага комплексу Alma Meter-2, аўтаномнага спірометра MAC-1 і іншых прылад, якія былі сабраны на дадзенай пляцоўцы.

Адзначым, тэхнапарк адкрыты да супрацоўніцтва з іншымі арганізацыямі. Высокакваліфікаваныя спецыялісты распрацуюць па індывідуальнай замове прыборы рознай складанасці – ад электронных вузлоў да камп'ютарызаваных вымаральна-кіравальных сістэм.

Абсталяванне вытворчага ўчастка выканана ў рамках інавацыйнага праекта развіцця матэрыяльна-тэхнічнай базы навукова-тэхналагічнага парка «Унітэхпрам БДУ».

Алена МАРЦУЛЕВІЧ

ПРЫЗНАЧЭННІ

Першым прарэктарам БДУ прызначаны доктар педагагічных навук **Дзмітрый МЯДЗВЕДЗЕЎ**.

Мядзведзеў Дзмітрый Георгіевіч нарадзіўся ў 1958 г. у Мінску. Доктар педагагічных навук, кандыдат фіз.-мат. навук.

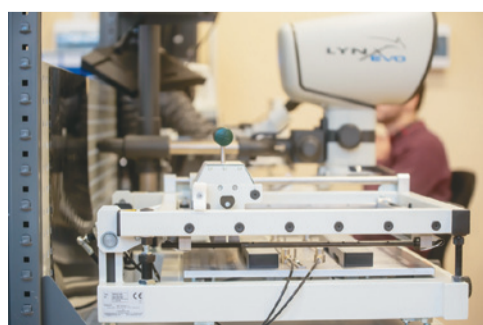
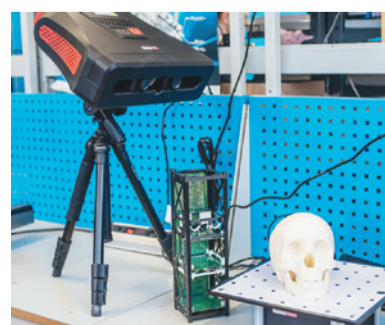
У 1980 г. скончыў механіка-матэматычны факультэт БДУ па спецыяльнасці «механіка», а ў 1987 г. – аспірантуру БДУ. У 1993 г. абараніў кандыдацкую дысертацыю на тэму «Напружана-дэфармаваны стан валакністых кампазітаў з пракалатай адтулінай»; у 2019 г. – доктарскую дысертацыю «Метадычная сістэма павышэння эфектыўнасці навучання студэнтаў-механікаў у інфармацыйна-адукацыйным асяроддзі класічнага ўніверсітэта».

Працоўная дзейнасць у БДУ пачалася з 1980 г. Прайшоў шлях ад загадчыка лабараторыі тэарэтычнай механікі да дэкана механіка-матэматычнага факультэта (2009 – студзень 2020). З 2017 г. з'яўляецца вучоным сакратаром Савета БДУ.

У сферу навуковых інтарэсаў уваходзяць: механіка дэфармаванага цвёрдага цела, праблемы тэорыі і методыкі навучання і выхавання студэнтаў прыродазнаўча-матэматычнага профілю, арганізацыя навуцальнага працэсу і навуковых даследаванняў.

З'яўляецца аўтарам больш чым 150 навуковых прац, у тым ліку манаграфіі і патэнта. У галіне механікі анізатропных структур Д. Г. Мядзведзевым атрыманы вынікі па мадэляванні спецыяльных канструкцыйных элементаў з кампазіцыйных матэрыялаў, што павышае эканамічны эффект пры іх прамысловай вытворчасці. Пад рэдакцыяй Д. Г. Мядзведзева з грыфам Міністэрства адукацыі Беларусі выдадзены навуцальна-метадычны комплекс па тэарэтычнай механіцы. У складзе аўтарскага калектыву Д. Г. Мядзведзеў удзельнічаў у падрыхтоўцы больш чым 20 навуцальных дапаможнікаў для вышэйшай школы.

Узнагароджаны ганаровымі граматамі Нацыянальнага сходу Беларусі, Прэзідыума НАН Беларусі і ДКНТ, нагрудным знакам «Выдатнік адукацыі» Міністэрства адукацыі, а таксама медалём Ф. Скарыны (2019 г.).

Замежных аспірантаў у БДУ стала больш

Мінулы год вылучыўся пэўным рэкордам: колькасць замежных аспірантаў у БДУ дасягнула лічбы 109. Ва ўсе папярэднія гады колькасць замежных аспірантаў не перавышала 89 чалавек. Толькі ў 2019 годзе было залічана на навучанне ў аспірантуру 40 замежных грамадзян. Газета «Універсітэт» даведлася, што стаіць за гэтымі лічбамі і чаму замежнікі выбіраюць нашу ВНУ.

✓
Сёння ў БДУ навучаецца каля 3,7 тыс. замежных грамадзян амаль з 70 краін свету.

Баа Ін з Кітая, аспірантка факультэта міжнародных адносін

Аляксандр ЗАХАРАЎ, намеснік начальніка Галоўнага ўпраўлення навукі, начальнік аддзела аспірантуры і дактарантуры:

– Колькасца росту навучэнцаў аспірантуры атрымалася дамагчыся дзякуючы некалькім фактарам. Па-першае, гэта высокі міжнародны рэйтынг нашага ўніверсітэта, які мае пазітыўны трэнд. Па-другое, гэта высокая эфектыўнасць нашай аспірантуры ў цэлым і, у прыватнасці, пры навучанні замежных грамадзян: працэнт абарон замежных грамадзянамі дысертацый у тэрмін навучання складае звыш 75%. Адзначу, што за апошнія 6 гадоў эфектыўная праца БДУ ў галіне падрыхтоўкі навуковых работнікаў вышэйшай кваліфікацыі тройчы адзначана граматамі Міністэрства адукацыі Беларусі. Па-трэцяе, гэта фінансавое стымуляванне работнікаў нашага ўніверсітэта, якія працуюць з замежнікамі эфектыўна, са сродкаў БДУ. Так, у 2019 г. істотна (у 4 разы) павялічаны прэміі работнікам, якія ажыццяўляюць навуковае кіраўніцтва замежнікамі аспірантамі: прэміраванне за год складае 16 базавых велічынь. Улічана навуковае кіраўніцтва замежнікамі аспірантамі ў рэйтынгу ПВС і ў іншых сістэмах матэрыяльнага заахвочвання ПВС. Сярод іншых грашовых бонусаў для навуковых кіраўнікоў замежных аспірантаў, уведзеных у 2019 г., вылучым прэміраванне тых навуковых кіраўнікоў, якія самі прывядуць замежных грамадзян для навучання ў аспірантуру БДУ на платнай аснове. Акрамя таго, у 2019 г. на дзяржаўным узроўні ў два разы павялічана аплата навуковага кіраўніцтва аспірантамі.

Апрача аспірантаў-платнікаў у БДУ рытуе дысертацыю даволі вялікая колькасць замежных грамадзян, якія навучаюцца ў рамках міжрадавых дамоў (усяго 23, з іх 21 атрымлівае стыпендыю). Гэтыя дамовы дазваляюць замежнікам вучыцца ў нас, атрымліваючы стыпендыю, як і грамадзяне Беларусі,

і ў сваю чаргу беларусы могуць навучацца за мяжой па нацыянальным заканадаўстве краін-партнёраў. Замежнікі-платнікі навучаюцца за кошт грантаў, якія вылучаюцца для іх адпаведнай дзяржавай ці замежнымі фондамі і ўстановамі, або за кошт уласных сродкаў.

Для паступлення ў аспірантуру замежніку неабходна прайсці толькі сумоўе (для беларусаў – экзамен). Замежныя грамадзяне могуць паступаць у аспірантуру ў любы час, аднак асноўная плынь ідзе ўвосень. Што да тэрміну навучання, маем тры варыянты: 3, 4 і 5 гадоў. Каля ¾ усіх аспірантаў-замежнікаў навучаюцца да 5 гадоў і паспяваюць абараніцца ў гэты тэрмін. Найбольшая колькасць замежных аспірантаў навучаецца на факультэтах міжнародных адносін (38), эканамічным (25), журналістыкі (12).

Калі гаварыць пра нацыянальны склад замежнікаў у аспірантуры, то пераважаюць грамадзяне Кітайскай Народнай Рэспублікі (каля 81%). Акрамя гэтага, у БДУ прыязджаюць вучыцца грамадзяне Азербайджана, В'етнама, Ірака, Ірана, Емена, Казахстана, Лівана, Лівіі, Сірыі, Таджыкістана, Турцыі, Паўднёвай Карэі і Японіі.

Для параўнання, у наш час у аспірантуры ў комплексе БДУ навучаюцца звыш 860 беларусаў. Большасць з іх паступае сюды, маючы навуковы багаж у выглядзе артыкулаў, удзелу ў навуковых канферэнцыях і г. д. Яны ўжо знаходзяцца ў навуковым працэсе. Што да замежнікаў (за выключэннем тых, хто атрымліваў у БДУ вышэйшую адукацыю), то практычна ўсім працу над дысертацыяй даводзіцца весці з нуля. У гэтым плане, лічу, ім цяжэй, чым нашым грамадзянам.

Баа Ін з Кітая, факультэт міжнародных адносін:

– Я паступіла ў БДУ па міжрадавай дамоў для працягу навучання. Да гэтага я скончыла магістратуру ў Педагагічным універсітэце Унутранага Манголіі. У сваёй дысертацыі раскрываю тэму кітайска-расійскага супрацоўніцтва ў сферы адукацыі, навукі, тэхнікі і моладзевых абменаў. Лічу, гэта важна для будучага развіцця краіны і міждзяржаўных адносін. Мой навуковы кіраўнік прафесар **Аляксандр Мухтаравіч Байчораў** мне вельмі дапа-

магае. Вучыся ўжо пяты год, сёлета хачу абараніцца. Калі ўсё пройдзе добра, то пасля абароны буду працаваць у маім родным Педагагічным універсітэце выкладчыкам рускай мовы.

Да аспірантуры я ў Беларусі не была. А калі сюды трапіла, то зразумела, які тут добры клімат. Паколькі я нарадзілася на мяжы Кітая і Расіі, то выдатна ведаю, што такое суровы клімат, узімку тэмпература ў нас даходзіць да мінус 40 градусаў. Я ўдзельнічала ў шматлікіх канферэнцыях не толькі ў Мінску, але і іншых беларускіх гарадах. Так што аб'ездзіла амаль усю Беларусь. Мне цікава пазнаваць краіну, і не важна, вялікі гэта ці маленькі горад.

Я заўсёды спрабую зразумець ваш менталітэт. Кітайская мудрасць кажа так: нягледзячы на адрозненні, мы заўсёды імкнёмся да адзінства і гармоніі. Мне здаецца, гэта мудрасць сугучная і з беларускай культурай. Усё дзякуючы вашай талерантнасці і гасціннасці. Беларусы з павагай ставяцца да замежнікаў любой дзяржавы і любой культуры. Так што мы пачуваемся тут у бяспецы.

Танака Хітошы з Японіі, факультэт журналістыкі:

– Я ехаў у Мінск, таму што проста хацеў авалодаць рускай мовай, але ў дадатак да гэтага адкрыў для сябе дзівосную краіну. Да прыезду ў Беларусь я год вучыўся рускай мове ў выкладчыцы ў Японіі (яна з Санкт-Пецярбурга). Тая параіла паехаць вучыцца ў Беларусь, таму што навучанне тут таннейшае, чым у Расіі, і да таго ж тут былі яе сябры, якія хвалілі тутэйшыя ўмовы.

Я хацеў вучыцца на спартыўнага журналіста, таму і вырашыў паступіць на факультэт журналістыкі БДУ. Атрымаў дыплом, адвучыўся ў магістратуры і потым па рэкамендацыі свайго кіраўніка прафесара **Таццяны Мікалаеўны Дасаевай** вырашыў працягнуць навучанне ў аспірантуры. Кіраўнік мне шмат дапамагае, за што я ёй вельмі ўдзячны!

У аспірантуры вучыся ўжо другі год, і калі ўсё пройдзе паспяхова, то ў 2021 годзе буду абараняць дысертацыю. Пішу на тэму нацыянальных традыцый спартыўнай журналістыкі Японіі. Да таго ж у Токіа ў 2020 г. пройдуць XXXII Летнія Алімпійскія гульні. Маштабная спартыўная падзея абавязкова патрапіць у маю навуковую працу. Пасля абароны я хацеў бы застацца працаваць у Беларусі.

Памятаю, калі я ўпершыню прыехаў у Беларусь у сакавіку, то здзіўіўся вашаму марозу. Дагэтуль не прывык да чэргаў. Асабліва ў паліклініцы, у нас такога няма, усё па талончыках. Мне вельмі спадабаліся беларускія людзі. Гасцінныя і лагодныя, заўсёды гатовыя дапамагчы. У Беларусі ў мяне шмат сяброў, мне тут прыемна жыць. Часам сумую па доме, на радзіму езджу 2-3 разы ў год (там працую перакладчыкам). Я быў не толькі ў Мінску, але і ў Брэсце, куды часта езджу па працы. Я перакладчык медыцынскай сеткі Чарнобыльскай падтрымкі Японіі. Штогод прыязджае дэлегацыя з Японіі ў Брэсткі эндакрыналагічны дыспансер, з якім яны супрацоўнічаюць. І горад мне вельмі спадабаўся.

Зносіны з беларусамі і навучанне ў БДУ паўплывалі на мой характар. Раней я быў вельмі сарамлівым чалавекам (што ўласціва японцам), а цяпер стаў больш адкрытым і таварыскім.

Нгуен Фам Куין Ань з В'етнама, фізічны факультэт:

– Раней я не ведала пра Беларусь. Але, калі вучылася на 2 курсе ў Хюэскім універсітэце В'етнама, то даведлася, што ёсць стыпен-

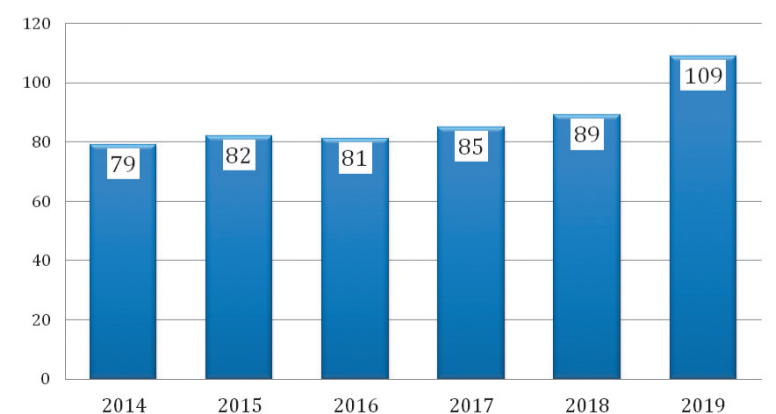
дыя на навучанне ў вашай краіне. Мяне зацікавіла прапанова, таму я ўзяла стыпендыю і, здаўшы спецыяльны іспыт, паступіла па міжрадавай дамоў у БДУ на 3 курс.

Тут мне спадабалася вучыцца. Я захацела працягнуць займацца навукай, таму скончыла магістратуру і паступіла ў аспірантуру. Абрала няпростую тэму нелінейнай аптыкі. Мне дапамагае навуковы кіраўнік прафесар **Святлана Мікалаеўна Курылкіна**. Мой тэрмін навучання складае больш за 4 гады, ужо зусім хутка, у канцы студзеня, прызначана абарона дысертацыі. Пасля я планую вярнуцца ў В'етнам і працаваць у сваім універсітэце выкладчыкам на кафедры аптыкі і прыкладной спектраскапіі. Дыплом аспіранта мне спатрэбіцца, таму што ў В'етнаме для працы выкладчыкам абавязковая наяўнасць кандыдацкай ступені.

Пераканалася, што вучоба ў Беларусі ў пэўным сэнсе больш зручная, чым у В'етнаме. У БДУ зразумела, што магу працаваць самастойна і сур'ёзна, канцэнтравана толькі на справе. Мне падабаецца ваша краіна: клімат, людзі, прырода. Часта гуляю пешшу (чаго не рабіла ў В'етнаме), люблю смакаваць беларускую ежу.

Алена ЛЯЎШЭНЯ

Колькасць замежных аспірантаў

Аклад большы – прэмія меншая: са студзеня зарплаты ў БДУ разлічваюцца па-новаму

31 студзеня 2020 года ў Беларусі змяніўся парадак аплаты працы работнікаў бюджэтных арганізацый. Новая сістэма значна спрашчае структуру зароботнай платы і не змяняе памер заробку. Разбіраемся, з якіх пунктаў складаецца «новы» разліковы лісток.

Як будучы разлічваць зарплату?

Галоўная змена: тарифную стаўку першага разраду змянілі базавай стаўкай, якая з 1 студзеня 2020 года – 185 рублёў. Аплата працы будзе ажыццяўляцца на аснове гэтай базавай стаўкі і 18-разраднай тарифнай сеткі (раней яна ўключала 27 разрадаў).

Зароботная плата работніка будзе складацца з аклада, стымулюючых (надбаўкі і прэмія) і кампенсіруючых (даплаты) выплат.

Прыклад. Аклад метадыста, якому ўсталяваны 8-ы тарифны разрад, будзе фарміравацца так: 185 рублёў (базавая стаўка) \times 1,57 (каэфіцыент, які прымяняецца да 8-га разраду) = 290,45 рублёў.

Надбаўка за стаж таксама прывяжучы да базавай стаўкі, але яе памер у працэнтах, як і раней, будзе залежаць ад колькасці прапрацаваных гадоў: да 5 гадоў – 10 %, ад 5 да 10 гадоў – 15 %, ад 10 да 15 гадоў – 20 %, ад 15 гадоў і вышэй – 30 %. Аднак зменіцца падлік самога стажу: калі раней яго лічылі па спецыяльнасці, то зараз да ўвагі бяруць час працы менавіта ў бюджэтнай арганізацыі.

Прыклад. Выкладчык працаваў 3 гады ў МІПСА і столькі ж у Беларускай дзяржаўнай універсітэце, гэта значыць мае стаж працы 6 гадоў. Аднак, паводле новаўвядзенняў, залічыцца толькі стаж працы ў БДУ, паколькі МІПСА не бюджэтная арганізацыя. У выніку надбаўка за стаж складзе 10 % ад базавай стаўкі, гэта значыць 18,50 рублёў.

Надбаўка за кантракт захавана ў сумарным выражэнні, але змянілася ў працэнтным.

Надбаўкі за ступень і званне захаваны ў сумарным выражэнні, зараз разлічваюцца таксама ад базавай стаўкі.

Надбаўка педагогічным работнікам за спецыфіку

СТРУКТУРА ЗАРОБОТНОЙ ПЛАТЫ РОЗНЫХ КАТЭГОРЫЙ РАБОТНИКАЎ БДУ

— усталёўваюцца цэнтралізавана — застаецца ва ўсталяванай суме
— усталёўваюцца кіраўніком — зніжаецца

	Выкладчык		Метадыст		Прафесар	
	да 31.12.2019	з 01.01.2020	да 31.12.2019	з 01.01.2020	да 31.12.2019	з 01.01.2020
Тарыфны разрад	18	9	13	8	22	12
Усяго – аклад = 550,17						
Тарыфны аклад	197,19	302,40	185,71	282,60	229,19	365,40
Стаж (10%)	19,72	18,00	27,86	27,00	68,76	54,00
Кантракт (30%)	59,16	60,48	55,71	56,62	68,76	69,43
Павышэнне (пастанова СМ)	98,60	181,44	83,57	70,65	114,60	219,24
Павышэнне (рэйтінг)	76,90	51,41	55,71	51,41	112,08	73,08
Павышэнне тым, хто не мае ступені, звання	98,60					
Надбаўка педагогічным работнікам (куратар вучэбнай групы)	123,00	54,00			246,00	246,60
Прэмія	145,00	15,12	158,00	15,12	164,00	165,60
Надбаўка за высокія дасягненні	132,04	272,16	204,28	268,47	178,02	138,85
Заробак	950,21	955,01	770,84	771,87	1404,41	1404,47
Усяго – аклад = 408,56						
Тарыфны аклад						
Стаж (15%)						
Кантракт (30%)						
Павышэнне (педапрацэнты)						
Павышэнне (пастанова 27)						
Прэмія						
Надбаўка за высокія дасягненні						
Заробак						
Усяго – аклад = 593,39						
Тарыфны аклад						
Стаж (30%)						
Кантракт (30%)						
Павышэнне (пастанова СМ)						
Павышэнне (рэйтінг)						
Даплата за навуковую ступень (доктар навук – 6 тарифных ставак 1 разраду)						
Даплата за вучонае званне (прафесар – 4 тарифныя стаўкі 1 разраду)						
Надбаўка педагогічным работнікам (куратар вучэбнай групы)						
Прэмія						
Надбаўка за высокія дасягненні						
Заробак						

*Слайды носяць ілюстрацыйны характар. Значэнні ў слупку «з 01.01.2020» разлічваліся на момант, калі базавая стаўка складала 180 рублёў. З 1 студзеня 2020 года яна павялічылася да 185 рублёў

працы ў сферы адукацыі (фіксаваная):

– кіраўнік з ліку ПВС (загадчык кафедры, дэкан, намеснік дэкана – 100 % ад аклада;

– спецыялістам з ліку прафесарска-выкладчыцкага складу – 60 % ад аклада;

– кіраўнікам з ліку педагогічных работнікаў, начальніку спартклуба і студэнцкага гарадка, іх намеснікам, загадчыкам інтэрнатаў – 30 % ад аклада;

– педагогічным работнікам з ліку спецыялістаў (метадысты, выхавальнікі, педа-

гогі-псіхологі і г. д.): тым, хто не мае кваліфікацыйнай катэгорыі, уключаючы пасады, характарыстыкамі якіх не прадугледжана катэгараванне – 5 % аклада, другой катэгорыі – 10 %, першай катэгорыі – 15 %, вышэйшай катэгорыі – 20 %.

Надбаўка за характар працы педагогічным работнікам за выкананне асобных відаў прац (куратарства, прафарыентацыя, за працу з адоранымі і таленавітымі навучэнцамі, за распрацоўку навукова-праграмнай дакументацыі на замежнай

мове і г. д.) – у межах 5 % фонду акладаў гэтых работнікаў. Памер надбаўкі за кожны пункт да 60 % ад базавай стаўкі.

Надбаўка маладым спецыялістам (па адным з пунктаў на працягу двух гадоў):

– педагогічным работнікам, уключаным у банк даных адоранай і таленавітай моладзі, – 45 % ад аклада;

– педагогічным работнікам – 30 % ад аклада;

– іншым работнікам – 20 % ад аклада.

Надбаўка за асаблівае прафесійнае дзейнасці:

– спецыялістам з ліку ПВС, загадчыку кафедры – у межах 20 % фонду акладаў. Канкрэтная надбаўка асноўным работнікам будзе ўсталявацца ў залежнасці ад рэйтынгу;

– іншым работнікам (за выключэннем рабочых і служачых) – у межах 20 % фонду акладаў.

Надбаўка за высокія дасягненні ў працы – работнікам, за выключэннем рабочых, і надбаўка за складанасць і напружанасць працы рабочым у межах рэшты аб'ёму сродкаў на аплату працы. Дадзеныя надбаўкі ўсталяваюцца кіраўніком у межах даведзенага фонду.

Прэмія ў памеры 5 % ад аклада. Выплачваецца прапарцыяна адпрацаванаму часу.

Апроч прэмій будзе ажыццяўляцца адначасова выплата на аздараўленне (як правіла, пры сыходзе ў адпачынак) з разліку 0,5 аклада работніка, а на выплату матэрыяльнай дапамогі (як правіла, у сувязі з непрадбачанымі матэрыяльнымі цяжкасцямі) вылучаецца гадавы фонд у памеры 0,3 сумы акладаў работнікаў.

Што ў выніку будзе з зарплатамі?

– Пры ўдасканаленні сістэмы аплаты працы не дапускаяцца зніжэнне памераў налічанай зароботнай платы, якія дзейнічалі на момант увядзення новых умоў працы, гэта значыць зароботная плата за студзень будзе такая ж, як і за снежань (без уліку снежаньскай прэміі), – каментуе прарэктар па эканоміцы і матэрыяльна-тэхнічным развіцці БДУ Міхаіл Чарпеннікаў і тлумачыць:

– З-за новай сістэмы разліку зарплат не паменшацца. У любым выпадку аб'ём грашовых сродкаў на аплату працы ва ўніверсітэце застаўся ранейшым, колькасць супрацоўнікаў таксама, адпаведна і зарплаты будуць на ранейшым узроўні.

Каб работнікі змаглі адаптавацца да новай сістэмы, мы прынялі рашэнне «замарозіць» зарплату на ўзроўні снежаньскай на два месяцы, таму рэкамендуем звяртаць увагу на радок «усяго» ў разліковым лістку. Нават аванс у студзені будзе дакладна такім жа, як і ў снежні, нават калі змяніцца аклад – для псіхалагічнага спакою людзей. А для выкладчыкаў мы дамовіліся першыя два месяцы года прымяняць рэйтынг мінулага года, каб не было спакусы звязаць змены ў зарплате з увядзеннем новай сістэмы разліку, а не з вынікамі ўласнай працы.

Прарэктар па эканоміцы і матэрыяльна-тэхнічным развіцці БДУ Міхаіл Чарпеннікаў

Важна разумець, што змяняецца сама ідэя разліку зароботнай платы, зараз яна падобная да механізма аплаты працы ў прыватных кампаніях: вялікі асноўны складнік (фіксаваны) і невялікія прэміяльныя – гэта дае работніку больш гарантыі.

Перажываць трэба толькі за працу, за яе якасць і вынікі, а лічбы ў разліковым лістку з-за новай сістэмы меншымі не стануць. Наогул, кожны студзень ва ўсяго ўніверсітэта змяняліся зарплаты: усталёўваліся надбаўкі, павышаючыя каэфіцыенты, гэта значыць заўсёды ў пачатку года адбывалася пераацэньванне вынікаў працы.

Калі гаварыць пра плюсы новай сістэмы, то зараз кожнаму супрацоўніку будзе прасцей зразумець, з чаго канкрэтна складаецца яго зарплата. Усе пералічаныя новаўвядзенні не з'яўляюцца істотнымі зменамі ўмоў працы, паколькі гэта не ініцыятыва наймальніка, але мы зробім дадатковыя пагадненні да кантрактаў, каб кожны азнаёміўся з тым, якія параметры для налічэння зароботнай платы канкрэтна ў яго змяніліся.

Калі ў вас узнікнуць пытанні па налічэнні зароботнай платы, вы можаце звярнуцца па тлумачэнні ў Галоўнае ўпраўленне планавання, эканомікі і інвестыцыйнай дзейнасці БДУ.

**Падрыхтавала
Валерыя БАНДАРЧЫК**

Пакуль рыхтаваўся нумар, Міністэрства працы і сацыяльнай абароны і Міністэрства фінансаў узгаднілі выплату прэміі за снежань па старой сістэме аплаты працы. У выніку ў зарплату 3 лютага ўсе работнікі атрымаюць двойныя стымулюючыя выплаты: надбаўкі за студзень па новай сістэме аплаты і прэмію за снежань па старой.

Пра ролю асоб

У БДУ ўзнагародзілі найлепшых студэнтаў за 2019 год

Пераможцамі і лаўрэатамі штогадовага конкурсу сталі 18 таленавітых студэнтаў, якія за 2018/2019 навуч. год дасягнулі значных вынікаў у навучы, культуры, спорце, студэнцкім самакіраванні. 6 з іх ганараваны галоўнай узнагароды.

Конкурс «Студэнт года БДУ» праводзіцца для студэнтаў першай і другой формы атрымання вышэйшай адукацыі. Экспертная камісія разгледзела 49 заявак ад прадстаўнікоў 17 факультэтаў і ўстаноў адукацыі. Сёлета ў намінацыю «Спорт» падалі тры заяўкі, у «Культуру» – шэсць, «Навуку» – 16, а больш за ўсё ў намінацыю «Лідар» – 24 заяўкі.

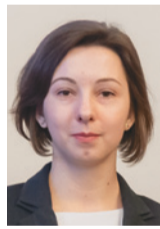
Універсітэт дае плячоўку, дзе студэнты могуць раскрыць таленты і рэалізаваць задумкі ў выглядзе праектаў, творчасці ці даследчай дзейнасці. У актывістаў адразу ж знаходзяцца аднадумцы, гатовыя разам ствараць новае і паляпшаць свет. Як кажуць, большасць людзей шчаслівыя настолькі, наколькі яны вырашылі быць шчаслівымі. Заўсёды прыемна бачыць у сваім асяроддзі матываваных людзей, якія становяцца праектамі і рухавіком для сваіх сяброў па студэнцкай лаве. Вось такія студэнты і сабраліся 16 студзеня ў залі рэктарата каб пачуць заслужаныя падзякі ад кіраўніцтва і атрымаць прэстыжныя прызы.

Першы прарэктар БДУ **Дзмітрый Мядзведзеў** падкрэсліў, што наш універсітэт будзе на ўзаемадзеянні абсалютна розных людзей: філолагаў, фізікаў, хімікаў, матэматыкаў. Гэта і робіць нас найлепшай ВНУ. Ён парадаваўся, што студэнты займаюцца ўлюбёнай справай, а значыць, хутка бу-

дуць працаваць па спецыяльнасці ці працягваць сваю адукацыю.

Прарэктар па выхаваўчай рабоце і сацыяльных пытаннях **Іван Янушэвіч** звярнуў увагу на ўнікальную асаблівасць конкурсаў. Яны аб'ядноўваюць студэнтаў і іх навуковых кіраўнікоў, што надае БДУ дадатковую рухальную сілу. Начальнік цэнтра карпаратыўных камунікацый **Таццяна Зайкоўская** пажадала студэнтам заставацца мэтанакіраванымі і заўсёды ва ўсім быць першымі.

Эльжбета СКШЫДЛЕЎСКА, магістрантка юрыдычнага факультэта, пераможца ў намінацыі «Навука»: «Гультайства не для мяне»

– Перамога ў гэтай намінацыі ўжо трэцяя запар. Мне важная наяўнасць выніку, абавязкова ажыццяўляць задумкі. Дарэчы, не люблю чытаць кнігі – пачынаю засынаць.

Таму чытаю толькі юрыдычную і псіхалагічную літаратуру, цікавая тэма матывацыі.

У мяне такі характар: калі што-сьці зачэпіць, там і застаюся. Так было са спортам: у мяне ёсць рады па лёгкай атлетыцы і кулявой стральбе. Узнагароды па вельмі спартыўным арыентаванні – адно захопіць, і іду адразу далей. На першым курсе юрфака зачэпіла грамадская дзейнасць. Так у маім жыцці з'явіліся прафкам БДУ і творчая студыя «МіМ-БДУ». Затым зацягнула і не адпускае ўжо навуковая дзейнасць, зараз у мяне ўсе хобі ў гэтай галіне.

Я ўвесь час падарожнічаю, выступаю на навуковых канферэнцыях у розных краінах і гарадах. Аднак у студэнцтве заробіць на канферэнцыях, каб шмат падарожнічаць, практычна нерэальна. Навука становіцца прыбыткавай, калі ты ў ёй шмат гадоў. Гранты з вя-

лікімі грашовымі фондамі даюцца навукоўцам са ступенямі. Розны менталітэт і рознае стаўленне нават да маёй навуковай тэматыкі. Я абрала спецыфічную і новую тэму – медыяцыя ў крымінальным працэсе. Пару гадоў я яе распрацоўвала, і яна стала трэндам, а мая праца – запатрабаванай. Усім студэнтам раю знайсці тэму і праблематыку, для якой яшчэ не знойдзена рашэнне, і будзьце ёй верныя, метадычна даследуючы і распрацоўваючы.

Раман ШУЛІНСКІ, студэнт 5 курса біялагічнага факультэта, пераможца ў намінацыі «Навука»: «Сыходжу з факультэта пад закрыццём і зноў прыходжу рана раницай»

– Сёлета праект «Праграмае забеспячэнне для таргетаванай зборкі мэтавых генаў з даных поўнагеномнага секвеніравання», які мы зрабілі разам з **Уладзіславам Вярцелкам**, перамога у конкурсе грантаў студэнтаў і аспірантаў Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта. Мы распрацавалі праграмае забеспячэнне, якое спрашчае працэс чытання геному, які называецца секвеніраваннем.

Дарэчы, праект не асноўны мой заняткаў, а больш хобі. Вось ужо пяць гадоў я працую ў БДУ і цесна звязаны з СНДЛ біяінфарматыкі і малекулярнай эвалюцыі жывёл. Мяне вельмі захапляе навуковая дзейнасць, часам я сыходжу з факультэта пад закрыццём і зноў прыходжу рана раницай. Перыядычна я езджу ў Маскву на стажыроўкі ў Інстытут праблем перадачы інфармацыі імя Харкевіча РАН. У ім працуе «рок-зорка» біяінфарматыкі **Міхаіл Гельфанд**, які супрацоўнічае з маім навуковым кіраўніком **Нінай Воранавай** і кuryруе мяне падчас стажыроўкі.

Вольнага часу застаецца вельмі мала, вялікую частку вырывае асабістае жыццё, іншую вось ужо шэсць гадоў аддаю акрабатычным скачкам. Люблю іграць на гітары і глядзець навучальныя лекцыі.

Вераніка ЦУБІКАВА, студэнтка 5 курса біялагічнага факультэта, пераможца ў намінацыі «Культура»: «У нейкі момант адкрываецца другое дыханне – і я працую 20 гадзін у суткі»

– Я вучуся на спецыяльнасці «біяхімія лекавых сродкаў», адной з самых складаных на факультэце. У той жа час я актыўна выступаю на тэлебачанні, канцэртах, запісваю песні і кліпы. Я навучылася паспяваць усё і спалучаць шмат важных рэчаў у жыцці. Сакрэт у тым, што я здолела знаходзіць унутраныя рэсурсы дзякуючы таму, што раблю. Гэта мяне натхняе, і я атрымліваю энергію ў адказ, імкнуся рабіць больш. Калі гаварыць пра творчасць, гэта фідбэк ад глядачоў на мае выступленні, песні, кліпы. Ёсць людзі, якія на-запашваюць энергію, нікога не робячы. А я наадварот: чым больш раблю, чым больш яўны «нон-стоп», тым больш энергіі. У нейкі момант адкрываецца другое дыханне, і я працую 20 гадзін у суткі, і мне гэта вельмі падабаецца. Калі ў мяне незагружаны перыяды, як, напрыклад, сесія, я пачынаю перажываць, нервавацца, хвалявацца, што нешта прапускаяю.

Галоўнае правіла – каб табе падабалася тое, што ты робіш! Таму я паспяхова сумяшчаю вучобу і культурную дзейнасць, і ўсё паспяваю. Сёлета я закончыла біяфак і, хутчэй за ўсё, паступлю ў магістратуру на журфаку, мне б вельмі хацелася застацца ва ўніверсітэце яшчэ на год. Не хочацца з ім раставацца – і гэта спецыяльнасць блізкая маёй творчай кар'еры.

Міхаіл САЛАНЕНКА, студэнт 3 курса механіка-матэматычнага факультэта, пераможца ў намінацыі «Спорт»: «Паддацца, каб перамагчы»

– Я займаюся дзюдо з 12 гадоў, трэніруюся кожны дзень. Гэта японскі від спорту, яго філасофія і задача – паддацца, каб перамагчы. Я ўзрушаны, што стаў

студэнтам года, вельмі гэтага хацеў і імкнуўся. І цяпер сапраўды шчаслівы! Я займаюся няпростым відам спорту, тут трэба шмат думаць, разлічваць, у гэтым мне карысная любоў да дакладных навук. Дзякуючы ёй я паступіў на мехмат. У вольны час люблю слухаць музыку, іграць на гітары, асабліва ў кампаніі ля вогнішча, тады я магу яшчэ і праспяваць. Люблю актыўны адпачынак: паход у горы з палаткамі, адпачынак на моры, рыбалка, туры-вандраванні.

Аліса СЕЛЯЗНЁВА, студэнтка 3 курса МДЭІ імя А. Д. Сахарова, пераможца ў намінацыі «Лідар»: «У мяне заўсёды ёсць энергія, якую я хачу ўкласці ў студэнцкі актывізм»

– Мая актыўнасць умацавалася яшчэ ў кадэцкім вучылішчы: там нельга нічым не займацца, мы заўсёды знаходзілі сабе заняткаў. Для мяне адпачынак – гэта змена дзейнасці, таму ў мяне заўсёды ёсць энергія, якую я хачу ўкласці ў студэнцкі актывізм. У 2019 годзе ў мяне быў «пік»: я стала старшынёй жылгога комплексу ў Пятроўшчыне, сакратаром Студэнцкай асамблеі БДУ, старшынёй каардынацыйнага савета БДУ. Я паказала ўсім, што я магу, і я рада ўнесці і працягваць уносіць свой уклад ва ўніверсітэт.

Фота Васілі Казымірчыка

НАШЫ ЮБІЛЯРЫ

- 01 студзеня** Навіцкі Андрэй Віктаравіч, прафесар кафедры тэарэтычнай фізікі і астрафізікі
- 02 студзеня** Любы Андрэй Уладзіміравіч, дацэнт кафедры гісторыі Беларусі старажытнага часу і сярэдніх вякоў
- 02 студзеня** Трыфанавы Наталля Якаўлеўна, дацэнт кафедры этналогіі, музеалогіі і гісторыі мастацтваў
- 04 студзеня** Альсевич Віталь Вікенцьевіч, прафесар кафедры метадаў аптымальнага кіравання
- 07 студзеня** Баркоўская Ала Віктараўна, дацэнт кафедры філасофіі і метадалогіі навукі
- 08 студзеня** Карака Пётр Сямёнавіч, прафесар кафедры філасофіі і метадалогіі навукі
- 09 студзеня** Камароўскі Міхаіл Яўгенавіч, дацэнт кафедры рэгіянальнай геалогіі
- 09 студзеня** Шумак Рыгор Аляксандравіч, прафесар кафедры крыміналістыкі
- 12 студзеня** Расолька Галіна Аляксееўна, дацэнт кафедры вэб-тэхналогій і камп'ютарнага мадэлявання
- 13 студзеня** Панькоў Уладзімір Васільевіч, загадчык кафедры фізічнай хіміі
- 14 студзеня** Чаркас Васіль Васільевіч, загадчык кафедры раманскіх моў
- 15 студзеня** Кавальчык Надзея Уладзіміраўна, дацэнт кафедры глебазнаўства і геаінфармацыйных сістэм
- 15 студзеня** Прысяны Андрэй Андрэевіч, дацэнт кафедры аналітычнай эканомікі і эканамікі
- 18 студзеня** Салум Ферас Садык, дацэнт кафедры міжнародных адносін
- 19 студзеня** Пратапоў Барыс Ягоравіч, дацэнт кафедры тэарэтычнай і прыкладнай механікі
- 23 студзеня** Халіпаў Віктар Віктаравіч, дацэнт кафедры замежнай літаратуры
- 25 студзеня** Давыдзенка Алена Леанідаўна, прафесар кафедры міжнародных эканамічных адносін
- 25 студзеня** Людчык Алег Расціслававіч, намеснік дэкана па вучэбна-выхаваўчай рабоце, факультэт радыёфізікі і камп'ютарных тэхналогій
- 30 студзеня** Піліпенка Аляксандр Анатольевіч, дацэнт кафедры фінансавага права і прававога рэгулявання гаспадарчай дзейнасці
- 31 студзеня** Канькова Аляксандраўна, дацэнт кафедры агульнай і клінічнай псіхалогіі
- 31 студзеня** Малашанкава Вольга Фёдараўна, дацэнт кафедры міжнародных эканамічных адносін

АБ'ЯВЫ

БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ ЎНІВЕРСІТЭТ
АБ'ЯЎЛЯЕ КОНКУРС НА ЗАМЯШЧЭННЕ ПАСАД:

ЗАГАДЧЫКАЎ КАФЕДРАЎ: міжнароднай палітычнай эканоміі; міжнароднага права; дыпламатычнай і консульскай службы; беларускага мовазнаўства; рыторыкі і методыкі выкладання мовы і літаратуры; фізічнай оптыкі і прыкладнай інфарматыкі; энергафізікі; англійскай мовы прыродазнаўчых факультэтаў;
ПРАФЕСАРАЎ КАФЕДРАЎ: гісторыі беларускай літаратуры; рускай мовы; фізічнай оптыкі і прыкладнай інфарматыкі;
ДАЦЭНТАЎ КАФЕДРАЎ: міжнародных эканамічных адносін; беларускага мовазнаўства; рыторыкі і методыкі выкладання мовы і літаратуры; агульнай і клінічнай псіхалогіі; географічнай экалогіі; камп'ютарнай лінгвістыкі і лінгвадыдактыкі; псіхалогіі;
СТАРШЫХ ВЫКЛАДЧЫКАЎ КАФЕДРАЎ: дзяржаўнага кіравання, фізічнага выхавання і спорту, аналітычнай хіміі; міжнароднага прыватнага і еўрапейскага права; германскіх моў; прыкладнай лінгвістыкі; англійскага мовазнаўства; камп'ютарнай лінгвістыкі і лінгвадыдактыкі; тэорыі і практыкі перакладу; экалогіі чалавека;
ВЫКЛАДЧЫКАЎ КАФЕДРАЎ: тэорыі і практыкі перакладу.
Тэрмін конкурсу – адзін месяц з дня апублікавання аб'явы.
 Адрас: 220030, г. Мінск, вул. Бабруйская, 5а, упраўленне па рабоце з персаналам, тэл. 209-54-36.

ІНСТЫТУТ БІЗНЕСУ БДУ
АБ'ЯЎЛЯЕ КОНКУРС НА ЗАМЯШЧЭННЕ ПАСАД:

Дацэнта кафедры: інавацыйнага кіравання;
 Старшых выкладчыкаў кафедры: лагістыкі; маркетынгу; міжнароднага бізнесу; лічбавых сістэм і тэхналогій (2).
Тэрмін конкурсу – адзін месяц з дня апублікавання аб'явы.
 Адрас: 220004, г. Мінск, вул. Шпалерная, 7, тэл. 306-00-27, 306-00-28, e-mail: sbmt@sbmt.by, mail@sbmt.by; http://www.sbmt.by.

БДУ Ў СМІ БЕЛАРУСІ

Студэнты ФПМІ БДУ прадставілі тэхналогію «разумнага» парніка – БелТА, sb.by, tvr.by, «Спадарожнік», «Мінск-Навіны», «Тэлеграф», «Экапрэс», grodnonews.by, voran.by, news.21.by, yandex.by (09.01), agronews.com (10.01), zviazda.by (12.01).
Ліцэісты БДУ заваявалі 10 медалёў рознай вартасці на XVI Міжнароднай Жаўтыкаўскай алімпіядзе – БелТА (16.01), zviazda.by, edu.gov.by, gr.by, news.21.by (17.01), «Настаўніцкая газета» (18.01).
Навучальны дапаможнік для 5 класа пад аўтарствам супрацоўнікаў БДУ стаў лаўрэатам міжнароднага конкурсу – zviazda.by, edu.gov.by (16.01).
Сустрэча Надзвычайнага і Паўнамоцнага Пасла Туркменістана ў Рэспубліцы Беларусь Назаркулы Шакульева з замежнымі навучэнцамі БДУ – radiobelarus.by (16.01), turkmenistan.ru (18.01), turkmenportal.com (20.01).
Адкрыццё высокатэхналагічнай вытворчасці радыёэлектроннай апаратуры ва «Унітэхпраме БДУ» – БелТА, sb.by, zviazda.by, yandex.by, narovlya.by (18.01), тэлеканал «Мір 24» (20.01), news.21.by (21.01), СТБ (22.01), АНТ (23.01).
Цырымонія ўводу маркі і канверта з серыі «Усходні каляндар. 2020» у РІКК БДУ – БелТА (20.01), zviazda.by, «Сінхуа», rambler.ru, russian.china.org.cn (21.01).

Паводле інфармацыі прэс-службы БДУ

Я ў каардынацыйным савеце таму, што я зразумела: гэта тое месца, дзе я хачу быць. Гэта тая самая сям'я, якая з'явілася ў мяне ў Мінску, тая самая падтрымка, якая мне была патрэбная на першым курсе. Вольны час у самакіраванні бывае рэдка, у хвіліны адпачынку думкі самі накіроўваюцца ў гэту галіну.

З майго «вядомага» імя шмат хто жартуе, я 19 гадоў чую гэты жарт, але кожны раз імкнуса падтрымліваць. Само імя Аліса мне вельмі падабаецца, яно рэдкае, напэўна, таму я лічу сябе не зусім звычайнай. Я люблю займацца фатаграфіяй, сёлета я выйграла фотакрос «Восеньскі букет», манцрую відэа. Часам пішу вершы, але мала каму паказваю, бо гэта асабістае, для сябе. Але, магчыма, я калі-небудзь адкрыюся свету.

Юлія АТРОШЧАНКА, студэнтка 4 курса эканамічнага факультэта, пераможца ў намінацыі «Лідар»: «Ніводны пераможца не верыць у выпадковасць»

– Успрымаю БДУ не толькі як месца, дзе магу атрымаць веды па дысцыплінах, але і як месца, дзе магу навучыцца жыць. Я вельмі рада і ўдзячная ўніверсітэту, што ёсць такая магчымасць. Я цесна займаюся навуковай дзейнасцю: напісала каля 15 навуковых артыкулаў, частка якіх узяла прызавыя месцы на конкурсах. У грамадскай дзейнасці маё сэрца належыць прафкаму БДУ. Мне падабаецца, што тут вырашаюць важныя для студэнтаў пытанні і дапамагаюць ім падчас навучання і не толькі. У добрым і суладным калектыве з задавальненнем хочацца працаваць і развівацца. Я арганізуюю мерапрыемствы на ўзроўні факультэта і ўніверсітэта, напрыклад, «Вакацыі ў Лагойску», Bright Fest BSU, «Віват, студэнт!».

Прафесійна спяваю ўжо 11 гадоў: фіналістка адбору на «Дзіцячае Еўрабачанне» ў 2010 і 2012 г., перамагала ў шматлікіх міжнародных конкурсах і фэстах. Стала стыпендыятам прэзідэнцкага фонду па падтрымцы таленавітай моладзі. Цяпер займаюся вакалам, рэжысурай, харэаграфіяй! Мой дэвіз: «Ніводны пераможца не верыць у выпадковасць» – у чым пераканваюся з кожным годам усё больш і больш, бо толькі дзякуючы зацятай працы можна дамагчыся вышынь.

Надзея МАРХЕЛЬ

ЛАЎРЭАТЫ КОНКУРСУ «СТУДЭНТ ГОДА–2019»

НАМИНАЦЫЯ «СПОРТ»:

Пераможца:
Міхаіл Саланенка,
3 курс механіка-матэматычнага факультэта

НАМИНАЦЫЯ «КУЛЬТУРА»:

Пераможца:
Вераніка Цубікава,
5 курс біялагічнага факультэта
Лаўрэаты:
Арына Анісава,
3 курс філалагічнага факультэта
Уладзіслава Трашко,
3 курс факультэта міжнародных адносін

НАМИНАЦЫЯ «НАВУКА»

(паднамінацыя «Прыродазнаўчыя і тэхнічныя навукі»):
Пераможца:
Раман Шулінскі,
5 курс біялагічнага факультэта
Лаўрэаты:
Дар'я Хвір,
5 курс біялагічнага факультэта
Іўліяна Бушкевіч,
6 курс фізічнага факультэта

Ілья Навасельскі,
5 курс біялагічнага факультэта

НАМИНАЦЫЯ «НАВУКА»
(паднамінацыя «Сацыяльныя і гуманітарныя навукі»):

Пераможца:
Эльжбета Скыдлеўска,
2 курс магістратуры юрыдычнага факультэта
Лаўрэат:
Станіслаў Якутовіч,
4 курс Інстытута бізнесу БДУ

НАМИНАЦЫЯ «ЛІДАР»
(паднамінацыя «Факультэт»):

Пераможца:
Юлія Атрошчанка,
4 курс эканамічнага факультэта
Лаўрэаты:
Васіліца Зайцава,
4 курс юрыдычнага факультэта
Ягор Падалья,
4 курс факультэта філасофіі і сацыяльных навук
Ангеліна Касталомава,
3 курс гістарычнага факультэта

НАМИНАЦЫЯ «ЛІДАР»
(паднамінацыя «Універсітэт»):

Пераможца:
Аліса Селязнёва,
3 курс МДЭІ імя А. Д. Сахарова БДУ
Лаўрэаты:
Арцём Латышаў,
4 курс эканамічнага факультэта
Гадам Чарыеў,
3 курс філалагічнага факультэта
Ангеліна Федасенка,
4 курс філалагічнага факультэта

«Навуковец – гэта не прафесія, а чалавечы лёс»

Дырэктар НДІ прыкладных праблем матэматыкі і інфарматыкі БДУ **Юрый ХАРЫН** – доктар фізіка-матэматычных навук, член-карэспандэнт НАН Беларусі, лаўрэат Дзяржаўнай прэміі ў галіне навукі і тэхнікі, заслужаны дзеяч навукі Рэспублікі Беларусь. Юрый Сямёнавіч расказаў пра юнацтва ў Томску, пераезд на працу ў БДУ і галоўныя здабыткі 50-гадовай навукова-педагагічнай дзейнасці.

Пра малую радзіму

– **Вы ўраджэнец Сібіры. Працавалі ў Томскім універсітэце і былі запрошаны для працы на факультэт прыкладной матэматыкі БДУ. Чаму вырашылі пераехаць у Беларусь?**

– Нарадзіўся я 17 верасня 1949 года ў сяле Зыранскае Томскай вобласці. Мой бацька Сямён Макаравіч – паляўніцтвазнавец, а мама Фядосся Пятроўна – статыстык аграрнасеннай лабараторыі.

У школьныя гады ўсе прадметы вывучаў з цікавасцю, як старшыня савета піянерскай дружны школы ўзнагароджваўся пуцёўкай у піянерлагер «Артэк». У сёмым класе мае інтарэсы пачалі факусіравацца: пасля ўручэння мне школьнага падарунка «Збярэў дэтэктарны радыёпрыёмнік» глыбока захапіўся тэхнікай, а затым і яе асновай – навукай.

Так і склалася: школу скончыў з залатым медалём у г. Томск у няпростым 1966 годзе, калі быў здвоены выпуск 10-х і 11-х класаў; далей – вучоба ў Томскім дзяржуніверсітэце (адным з вядучых навуковых і навучальных цэнтраў Расіі), які з адзнакай скончыў і паступіў у аспірантуру на кафедру прыкладной матэматыкі. З другога курса пачаў займацца навукова-даследчай працай пад кіраўніцтвам прафесара *Генадзя Аляксеевіча Мядзведзева*. На 4 курсе быў прыняты на працу па сумяшчальніцтве выканаўцам НДР па матэматычных метадах распазнання складаных сігналаў, якая захапіла мяне і лягла ў аснову дыпломнай працы і кандыдацкай дысертацыі.

Пасля заканчэння Томскага ўніверсітэта і датэрміновай абароны дысертацыі ў 1974 годзе быў адразу залічаны старшым выкладчыкам факультэта прыкладной матэматыкі і кібернетыкі.

Але затым у маім гладкім жыцці наступіў рэзкі паварот. Мой навуковы кіраўнік *Г. А. Мядзведзеў* быў запрошаны ў 1976 годзе ў Белдзяржуніверсітэт на новы факультэт прыкладной матэматыкі для стварэння кафедры тэорыі верагоднасцяў і матэматычнай статыстыкі, ён і запрасіў мяне на гэту кафедру.

Пра Беларусь я шмат чуў ад майго бацькі, які ў перыяд Вялікай Айчыннай вайны вызваляў тэрыторыю Беларусі і Прыбалтыкі,

дайшоў да Берліна, быў тройчы паранены, мае шмат баявых узнагарод. Таму Беларусь мне ўжо тады была блізкая, і я прыняў гэта запрашэнне.

Пра працу ў БДУ

– **Як пачыналася Ваша працоўная дзейнасць ва ўніверсітэце?**

– 1 верасня 1976 г. 26-гадовым дацэнтам я пачаў актыўную навукова-педагагічную працу на ФПМ. Глыбока ўдзячны першаму дэкану члену-карэспандэнту АН *Яўгену Аляксеевічу Іванову* за ўцягванне мяне ў факультэцкае жыццё ў якасці старшыні савета маладых навукоўцаў, кіраўніка стажыроўкі групы студэнтаў у Енскім універсітэце і за іншыя адказныя даручэнні.

Пасля абароны доктарскай дысертацыі ў 1986 г. ў Інстытуце прыкладной матэматыкі імя М. У. Келдыша Акадэміі навук (г. Масква) арганізаваў на ФПМ новую кафедру матэматычнага мадэлявання і аналізу даных, якую ўзначальваў на працягу 30 гадоў. Пры ёй дзейнічала навукова-даследчая лабараторыя статыстычнага аналізу і мадэлявання (НДЛ СТАМ), якая з цягам часу павялічвалася па колькасці і ў аб'ёме фінансавання.

На мяжы XX і XXI ст. з прычыны глабалізацыі і лічбавізацыі навакольнага свету інфармацыя ўсё больш становіцца таварам, які неабходна абараняць. Па нашай ініцыятыве пры падтрымцы рэктарата і заказчыкаў Пастановай Савета Міністраў ад 18.08.2000 г. на базе НДЛ СТАМ быў створаны Нацыянальны навукова-даследчы цэнтр прыкладных праблем матэматыкі і інфарматыкі, ператвораны ў 2008 годзе ў НДІ прыкладных праблем матэматыкі і інфарматыкі (НДІ ППМІ).

Саўмін усклаў на нашу навуковую арганізацыю каардынацыю НДР у галіне крыпталогіі (навукі пра матэматычныя і камп'ютарныя метады абароны інфармацыі), аналізу даных і камп'ютарнага мадэлявання.

– **3 якімі вынікамі інстытут сустракае 20-годдзе ў бягучым годзе?**

– Да свайго 20-годдзя інстытут падыходзіць са шматлікімі значнымі для навукі і практыкі вынікамі. Прывяду прыклады. Распрацаваны: тэорыя рабастнага (устойлівага) распазнання, прагназавання і аналізу даных, якая дазволіла вырашыць новыя прыкладныя задачы тэхнікі, медыцыны, эканомікі, інфармацыйнай бяспекі; тэорыя статыстычнага аналізу малапараметрычных дыскрэтных часавых шэрагаў на аснове ланцугоў Маркава высокага парадку; сістэма 17 дзяржаўных стандартаў у галіне крыптаграфічнай абароны інфармацыі, укаранёная ў электронным дакументазвароце краіны; сістэма эканаметрычных мадэляў для ацэнкі варыянтаў грашово-крэдытнай палітыкі Нацыянальнага банка.

Пра навуку

– **Вы маеце ступень доктара фізіка-матэматычных навук. Чаму абралі навуку? Ці лёгкі быў для Вас гэты шлях?**

– Па-першае, я выбіраў не навуку, а навуковую працу. Па-другое, цяжка зразумець, я выбіраў навуковую працу ці яна мяне. Патрэбнае, калі і выбіраў навуковую працу, то таму, што яна цікавая мне, моцна захапіла і захапляе дагэтуль.

Атрыманне новага навуковага выніку, які да цябе быў невядомы нікому, які шмат чаго растлумачвае і дазваляе вырашыць важную прыкладную задачу, прыводзіць навукоўца ў захапленне, непараўнальнае ні з чым. Як кажуць, навуковец – гэта не прафесія, а чалавечы лёс... Шлях у навуцы цяжкі, але радасны.

Згодны з вядомым выказваннем акадэміка нашай беларускай Акадэміі навук *М. А. Барысевіча*: «Я заўсёды лічыў за шчасце займацца навукай».

– **Вы зрабілі значны ўнёсак у станаўленне і развіццё ў Беларусі крыпталогіі. Якая яе роля ў штодзённасці?**

– Як я ўжо адзначаў, праблема абароны інфармацыі – адна з ключавых праблем XXI стагоддзя. Асноўным метадам абароны інфармацыі з'яўляецца крыптаграфія. Ён заснаваны на спецыяльна пабудаваных матэматычных пераўтварэннях абараняемай інфармацыі, што хаваюць яе з гарантыванай устойлівасцю ад несанкцыянаванага карыстальніка. У сувязі з лічбавізацыяй эканомікі асновы інфармацыйнай бяспекі павінен ведаць кожны, хто выкарыстоўвае інфармацыйныя тэхналогіі (мобільны тэлефон, банкаўскія аплатныя карткі, інтэрнэт і інш.). ФПМІ сумесна з НДІ ППМІ ў 2002 годзе стварылі ў краіне новую ўніверсітэцкую спецыяльнасць «камп'ютарная бяспека». Крыху пазней з'явілася магчымасць павышэння кваліфікацыі і перападрыхтоўкі кадраў па гэтым напрамку ва ўстанове БДУ «Інстытут тэхналогій інфарматызацыі і кіравання».

Пра кар'еру навукоўцаў

– **Вы апублікавалі больш за 600 навуковых прац у галіне прыкладной матэматыкі інфарматыкі, у тым ліку 14 падручнікаў і навучальных дапаможнікаў з грыфам Мінадукацыі. Як запрошаны прафесар выступалі ў замежных універсітэтах. Уключаны ў рэдкалегію шматлікіх часопісаў. Па Вашым меркаванні, чаму навукоўцу важна публікавацца, удзельнічаць у канферэнцыях і праектах?**

– Мы зноў вяртаемся да спецыфікі навуковай працы. Прывяду тут словы амерыканскага матэматыка *Норберта Вінера*: «Навука – гэта пакліканне і служэнне, але не служба». Навуковец публікуе артыкулы, кнігі, выступае з дакладамі на канферэнцыях не для таго, каб паказаць сябе, а для таго, каб засведчыць праўдзівасць сваіх рашэнняў і адкрыццяў. Бо, паводле *М. В. Ламаносава*, «навука ёсць яснае пазнанне праўды».

Удзел у навуковых праектах пераследуе гэту ж мэту і, акрамя таго, часта дае магчымасць атры-

маць дадатковае фінансаванне на ўдзел у канферэнцыях, а таксама магчымасць практычнага ўкаранення сфармуляваных тэарэтычных вынікаў.

– **Вы падрыхтавалі 34 кандыдатаў навук і 1 доктара навук, а яшчэ адна доктарская дысертацыя на стадыі прадстаўлення. З'яўляецеся членам прэзідыума ВАК. На Вашых вачах абаранілася некалькі дзясяткаў навукоўцаў. Як Вы думаеце, якімі якасцямі павінен валодаць навуковы кіраўнік, каб яго падпечны паспяхова абараніўся?**

– Пра неабходныя якасці навуковага кіраўніка студэнтаў, магістрантаў, аспірантаў і дактарантаў дам кароткі адказ выслоўем старажытнарымскага навукоўца *Катона*: «Вялікі настаўнік, які сам займаецца той справай, якой вучыць».

Бліц-апытанне

– **Чаму Вас навучыў асабісты досвед?**

– Праца – усяму аснова!

– **Якая галоўная якасць, якую Вы шукаеце ў калегях і студэнтах?**

– Працавітасць і адсутнасць страху перад новай задачай.

– **Што самае галоўнае для Вас у жыцці? Што натхняе на працу?**

– Хутчэй, не што, а хто. Мая сям'я і мае блізкія.

– **Ці ёсць у Вас які-небудзь любімы лік?**

– Як гэта ні дзіўна, лік «Пі» = 3,141593... Калі прадставіць гэты лік у дваічным кодзе, то атрымаецца бясконца дваічнае паслядоўнасць, якая праходзіць усе вядомыя статыстычныя тэсты «чыстай выпадковасці», мае бясконца энтрапію Шэнана і можа разглядацца як рэалізацыя «чыста выпадковай паслядоўнасці», пра якую ў крыпталогіі ўсе мараць!

Гутарыла
Алена ЛЯЎШЭНЯ
Фота Паліны ДАЎГЛЕНКІ

ФАКТЫ

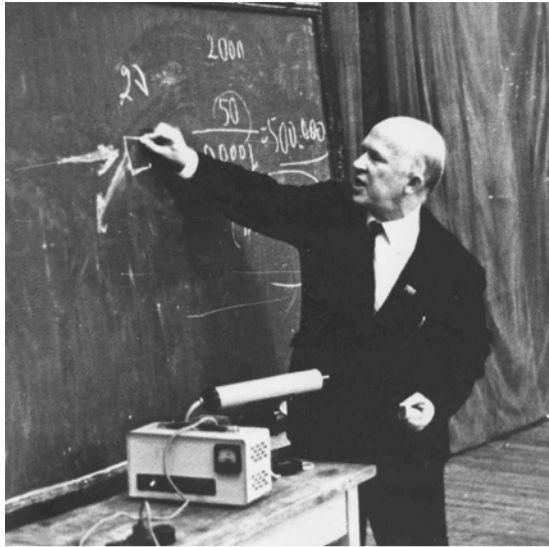
1. У НДІ ППМІ працуюць звыш 60 навуковых супрацоўнікаў (штатных і сумяшчальнікаў). У тым ліку 8 дактароў навук і 33 кандыдаты навук. Да выканання НДВКР прыцягнуты аспіранты, магістранты і студэнты. З 2001 года 18 супрацоўнікам НДІ ППМІ Вышэйшай атэстацыйнай камісіяй Рэспублікі Беларусь прысуджана навуковая ступень кандыдата фізіка-матэматычных навук.

2. НДІ ППМІ сумесна з факультэтам прыкладной матэматыкі і інфарматыкі фарміруюць навукова-навучальна-вытворчы кластар.

3. На плошчах НДІ ППМІ працуе студэнцкая навукова-даследчая лабараторыя «Камп'ютарны аналіз даных і мадэляванне», якая тройчы становілася лаўрэатам спецыяльнага фонду Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь па падтрымцы таленавітай моладзі.

Антон Сеўчанка з вучнямі

Барыс Сцяпанай на лекцыі са студэнтамі

Анатоль Мінько, Аляксей Толсцік (крайнія справа), Уладзімір Магільны і Аляксандра Трафімава ў НДЛ пры аптычных кафедрах

Аптычная школа ў БДУ

Заснавальнікам фізічнай навукі ў Беларусі з'яўляецца акадэмік **М. М. Андрэеў**, які ў 1920 г. увайшоў у склад камісіі па адкрыцці ў Мінску дзяржаўнага ўніверсітэта. Ён заклаў краевугольны камень у стварэнне навуковых школ у розных галінах фізічных ведаў.

Напачатку 1920-х гадоў было адкрыта фізіка-матэматычнае аддзяленне педагагічнага факультэта БДУ. Вялікая заслуга ў яго станаўленні належыць прафесару **Я. Е. Сіроціну**. Яго выхаванец **Я. В. Снятоў** першы на беларускай мове напісаў арыгінальны дапаможнік па радыёфізіцы.

Дапамогу ўніверсітэту ў падрыхтоўцы спецыялістаў па фізіцы аказвалі навуковыя цэнтры СССР. Найлепшыя выпускнікі ўніверсітэта (І. Р. Некрашэвіч, І. П. Шапіра, Ф. І. Фёдарай, А. Н. Сеўчанка, М. А. Барысевіч і інш.) былі камандзіраваны на стажыроўку ў аспірантуру ў Маскву і Ленінград. Многія з іх пасля ўзначалілі кафедры на фізіка-матэматычным, а пазней на фізічным факультэтах.

Развіццё даследаванняў у галіне аптыкі і сумежных напрамкаў, станаўленне прамысловай аптычнай вытворчасці ў Беларусі датуецца 1950–60-мі гадамі. У Мінск вярнуўся А. Н. Сеўчанка, які абараніў доктарскую дысертацыю пад кіраўніцтвам С. І. Вавілава. За ім з Ленінграда пераехалі вядомыя навукоўцы Б. І. Сцяпанай, М. А. Ельшэвіч. Вялікі ўнёсак у развіццё аптычнай навукі Беларусі зрабілі Ф. І. Фёдарай, М. А. Барысевіч, У. А. Піліповіч, П. А. Апанасевіч, Л. І. Кісялеўскі і іншыя навукоўцы.

«Беларусь – буйная аптычная дзяржава»

Асноўнымі цэнтрамі падрыхтоўкі спецыялістаў і правядзення аптычных даследаванняў у БДУ з'яўляюцца створаныя ў 1953 г. кафедра фізічнай аптыкі (з 1.09.2017 г. кафедра фізічнай аптыкі і прыкладной інфарматыкі) і кафедра спектральнага аналізу (з 1991 г. кафедра лазернай фізікі і спектраскапіі). Іх узначалі А. Н. Сеўчанка і Б. І. Сцяпанай. Дыяпазон распрацовак вельмі шырокі: ад разліку спектральных характарыстык на напамерных кластараў да стварэння лазерна-аптычных комплексаў і абсталявання для касмічных апаратаў, ад даследаванняў па гісторыі развіцця прыродазнаўства ў Вялікім Княстве Літоўскім да распрацоўкі сучасных мультымедыйных навучальных комплексаў.

Развіццё навукаёмістых галін (машынабудаванне, оптыка-механічная, прыборабудаванне, электронная галіна) патрабавала сумесных намаганняў акадэмічных інстытутаў па пераважным развіцці фізічнай аптыкі, квантавай электронікі і лазернай спектраскапіі, фізікі плазмы, оптаэлектронікі, фізікі і хіміі цвёрдага цела і паўправаднікоў. Творчае ўзаемадзеянне навукоўцаў Акадэміі навук з выкладчыкамі і студэнтамі ўніверсітэта дазволіла сфарміраваць беларускую аптычную школу, дзейнасць якой атрымала высокае прызнанне далёка за межамі Беларусі. Рэктар МДУ акадэмік Р. В. Хахлоў у 1975 г. на агульным сходзе Акадэміі навук падкрэсліў: «Беларусь – буйная аптычная дзяржава».

Чалавек-эпоха

У красавіку 1957 г. **А. Н. Сеўчанка** быў прызначаны рэктарам БДУ (уз-начальваў больш за 15 гадоў – да кастрычніка 1972 г.). Пад яго кіраўніцтвам БДУ стаў вядучай ВНУ Беларусі, быў уключаны ў лік дваццаці пяці вядучых ВНУ СССР і ўзнагароджаны ў 1967 г. ордэнам Працоўнага Чырвонага Сцяга.

Камунікабельнасць А. Н. Сеўчанкі, адкрытасць у размове і ўменне з уласцівай яму энергіяй ставіць і вырашаць важныя для дзяржавы задачы дазволілі яму зблізіцца з кіраўнікамі рэспублікі і Савета Саюза (Д. Ф. Усцінаў, В. П. Ялюцін, У. А. Кірылін, П. М. Машэраў, К. Т. Мазураў і інш.), што, безумоўна, дапамагала станаўленню і развіццю БДУ і арганізацыі НДІ ПФП – першага навукова-даследчага інстытута ў сістэме вышэйшай школы Беларусі. З верасня 1972 і па 1978 г. быў дырэктарам інстытута, загадчыкам лабараторыі спектраскапіі, працягваючы кіраваць кафедрай фізічнай аптыкі. Пад яго кіраўніцтвам абаронена 10 доктарскіх і звыш 40 кандыдацкіх дысертацый. А. Н. Сеўчанка – аўтар болей чым 250 навуковых і навукова-папулярных прац, трох манаграфій. Герой Сацыялістычнай працы.

У рэчышчы тэндэнцый сусветнай навукі

З дня заснавання **кафедры фізічнай аптыкі** пашыраюцца яе сувязі з вядучымі навуковымі цэнтрамі Расійскай Федэрацыі. У 1960-х гг. пад кіраўніцтвам А. Н. Сеўчанкі і Л. В. Валадзько былі пачаты даследаванні ў галіне касманаўтыкі, у 1980-х гг. яны атрымалі развіццё пад кіраўніцтвам Л. І. Кісялеўскага, а з 2003 г. вядучыя даследаванні па стварэнні апаратуры для зандзіравання Зямлі ў ІЧ-дыяпазоне (А. А. Мінько, М. М. Каваленка) па праграмах Саюзнай дзяржавы «Космас-СГ», «Космас-НТ», «Маніторынг-СГ».

У наш час створаная А. Н. Сеўчанкам навуковая школа фізічнай аптыкі паспяхова развіваецца. На фізічным факультэце, у НДІ ПФП імя А. Н. Сеўчанкі БДУ і Інстытуце фізікі імя Б. І. Сцяпанавы НАН Беларусі плённа працуюць дзясяткі «унукаў» і «праўнукаў» Антона Нікіфаравіча.

М. Р. Паслядовіч (загадчык дзвюх кафедраў з 1978 па 1979 г.) займаўся далейшым развіццём тэорыі спектраскапіі, для пошуку высокаэфектыўных біялагічна актыўных рэчываў, каталізатараў хімічных рэакцый, для стварэння неарганічных і змяшаных металаарганічных палімераў з зададзенымі ўласцівасцямі, для ядзернай энергетыкі.

А. М. Бельскі (загадчык кафедры з 1979 па 1981 г.) абагульніў багаты матэрыял па тэарэтычных даследаваннях канічнай рэфракцыі (знешняй і ўнутранай) лазернага выпраменьвання ў двухвосных крышталюх; распрацаваў агульны метад рашэння задач дыфракцыі адвольнага кагерэнтнага пучка ў слаістых асяроддзях. Праводзіліся таксама даследаванні па вызначэнні канцэнтрацыі прымешак у крамянёвых падкладках для патрэб электроннай прамысловасці. Шэраг даследаванняў А. М. Бельскага прысвечаны гісторыі развіцця прыродазнаўства ў ВКЛ.

Пад кіраўніцтвам **І. П. Зяцькова** (загадчык кафедры з 1981 па 1993 г.) развіты напрамак спектральна-структурных даследаванняў пераксідаў з мэтай прагназавання найважнейшых тэхналагічных параметраў пераксідных ініцыятараў полімерызацыі па іх спектральных характарыстыках.

А. А. Мінько (загадчык кафедры з 1993 г.) з'яўляецца адным з асноўных арганізатараў даследаванняў па фізіцы і хіміі вадкакрышталічных злучэнняў у Беларусі, кіраўнік важнага навуковага кірунку ў галіне аптыкі і спектраскапіі складаных малекулярных сістэм.

У 1995 г. па ініцыятыве А. А. Мінько была створана сумесная лабараторыя з фірмай Samsung (цяпер філіял НДІ ПФП імя А. Н. Сеўчанкі (СЛС-І)). У рамках праграмы Саюзнай дзяржавы быў створаны эксперыментальны ўзор шырокаахопнага оптаэлектроннага сканера для зандзіравання Зямлі ў ІЧ-дыяпазоне. Па ДНТП «Эталоны і навуковыя прыборы» распрацаваны і ўкаранены ў адукацыйны працэс БДУ шэраг спектральных прыбораў.

А. А. Мінько – аўтар больш чым 280 публікацый, з іх тры манаграфіі, 5 навучальных дапаможнікаў, мае 20 пасведчанняў на вынаход-

ствы і 21 замежны патэнт. Заслужаны дзеяч навукі Беларусі, лаўрэат прэміі Савета Міністраў БССР.

Актуальныя даследаванні ў межах школы аптычнай фізікі вядуцца на **кафедры лазернай фізікі і спектраскапіі**.

Навуковая дзейнасць **Б. І. Сцяпанавы** (загадчык кафедры з 1953 па 1963 г.) шматгранная. Яго інтарэсы ахопліваюць шырокае кола пытанняў тэарэтычнай спектраскапіі, фізічнай аптыкі, люмінесценцыі, малекулярнай спектраскапіі. Б. І. Сцяпанай развіў метад разліку магутнасці люмінесценцыі як перавышэнне над фонам цеплавога выпраменьвання.

Беларускі перыяд навуковай дзейнасці Б. І. Сцяпанавы – гэта перш за ўсё працы ў галіне лазернай фізікі. Ім і яго вучнямі створаны новы тып уласціваў з п'яўна перабудаванай частатой выпраменьвання ў шырокай вобласці спектра на аснове раствораў складаных арганічных злучэнняў, распрацаваны метад разліку энергетычных і часовых характарыстык цвёрдацельных лазераў, створаны фізічныя асновы дынамічнай галаграфіі і адкрыта новая нелінейна-аптычная з'ява звароту хвалевага фронту.

Цесная навуковая сувязь паміж А. Н. Сеўчанкам і Б. І. Сцяпанавым абумовіла неабходнасць супрацоўніцтва кафедраў. Дзейнічалі адзіныя навучальныя праграмы спецыялістаў, былі арганізаваны агульныя спецлабараторыі і навучанне студэнтаў у адных групах. Вялося агульнае справаводства. Б. І. Сцяпанай – лаўрэат Дзяржаўнай прэміі СССР і БССР, Герой Сацыялістычнай працы.

Л. В. Валадзько (загадчык кафедры з 1963 па 1978 г.) выканаў цыкл арыгінальных даследаванняў па вывучэнні спектральна-люмінесцэнтных уласціваў кісларод-змяшчальных злучэнняў шасцівалентнага ўрану. Аўтар звыш 200 навуковых прац, у т. л. 2 манаграфій, лаўрэат Дзяржаўнай прэміі БССР. У 1977 г. абраны акадэмікам АН БССР. У 1962 г. Л. В. Валадзько становіцца дэканам фізічнага факультэта. З верасня 1966 г. прызначаны прарэктарам па вучэбнай рабоце прыродазнаўчых факультэтаў, а з кастрычніка 1967 г. – прарэктарам па навуковай рабоце БДУ.

А. І. Камяк (загадчык кафедры з 1979 па 1997 г.) – вучань А. Н. Сеўчанкі, буйны спецыяліст у галіне спектраскапіі і люмінесценцыі арганічных і неарганічных злучэнняў. Назапашаны ім багаты матэрыял абагульнены ў манаграфіі «Уранілавыя злучэнні». Заслужаны дзеяч навукі Беларусі. Аўтар больш

чым 250 навуковых прац, з іх дзве манаграфіі, 3 навучальныя дапаможнікі.

Я. С. Варапай (загадчык кафедры з 1997 па 2017 г.) – вядомы навуковец у галіне малекулярнай спектраскапіі і аптычнага прыборабудавання. Пад яго кіраўніцтвам распрацаваны ўнікальныя спектральныя комплексы і метады іх выкарыстання ў тэхналогіях, медыцыне, прамысловасці пры аналізе матэрыялаў і вырабаў: нанасекундны імпульсны спектрафлуараметр; камплект малагабарытных спектрометраў для навучальных і навуковых прымяненняў; гіперспектрометр; дыягнастычныя комплексы, якія забяспечваюць вызначэнне абласцей лакалізацыі новаўтварэнняў па рэгістрацыі лазерна-ўзбуджальнай флуарэсэнцыі. Апублікавана больш за 700 прац, у ліку якіх 52 аўтарскія пасведчання і патэнты.

А. Л. Толсцік (загадчык кафедры з 2018 г.) – прызнаны спецыяліст у галіне лазернай фізікі, дынамічнай галаграфіі і нелінейнай аптыкі, сінгулярнай аптыкі і аптычнай апрацоўкі інфармацыі, эфектаў самаарганізацыі ў нелінейна-аптычных сістэмах. Пад яго кіраўніцтвам створаны прынцыпова новыя сродкі кантролю галаграфічных элементаў і ідэнтыфікацыі кадаграм, якія прымяняюцца для абароны ад падобкі каштоўных папер і дакументаў. Распрацаваны комплекс лазерна-аптычнага абсталявання, якое выкарыстоўваюцца ў навучальным працэсе і даследаваннях шэрагу ўніверсітэтаў нашай краіны і за мяжой (Расія, Іспанія, Японія, Кітай, Нігерыя). Апублікавана больш за 500 навуковых прац, у тым ліку 8 манаграфій і навучальных дапаможнікаў.

Дзякуючы намаганням А. Н. Сеўчанкі, яго вучняў і загадчыкаў кафедраў аптычнага профілю ў БДУ паспяхова развіваюцца такія важныя навуковыя напрамкі, як спектральныя і люмінесцэнтныя метадны вывучэння пабудовы і ўласціваў цвёрдых, вадкіх, газпадобных асяроддзяў і плазмы, сінтэз і вывучэнне фізіка-хімічных уласціваў вадкакрышталічных рэчываў, фарбавальнікаў арганічных палімераў; лазерная фізіка, стварэнне сістэм адлюстравання інфармацыі, аптычнае прыборабудаванне, даследаванні ў касмічнай галіне і інш. Развіццё іх прадкідана тэндэнцыямі сусветнай навукі, запатрабаванымі аптычнай і ваеннай прамысловасці СССР і Рэспублікі Беларусь.

Падрыхтаваў Сяргей ШАФАЛОВІЧ

БДУ прыняў удзел у працы выставы навукова-тэхнічных і інавацыйных дасягненняў, прымеркаванай да Дня беларускай навукі. Мерапрыемства прайшло 24 студзеня ў Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі. У выставачным павільёне быў прадстаўлены стэнд БДУ з інавацыйнымі распрацоўкамі з галіны прыборабудавання, авіябудавання, сельскай гаспадаркі і медыцыны.

Новыя даследаванні і распрацоўкі ў БДУ

Выконваючы задачы, якія стаяць перад беларускай навукой па развіцці рэальнага сектара эканомікі, пошуку практычнага прымянення навуковых ведаў, камерцывізацыі вынікаў навуковай і навукова-тэхнічнай дзейнасці, у навуковых падраздзяленнях універсітэта, лабараторыях навукова-даследчых інстытутаў працягнуты прыкладныя даследаванні і распрацоўкі. Мінулы 2019 год адзначыўся наступнымі дасягненнямі навукоўцаў БДУ ў галіне стварэння новых відаў навукаёмкай прадукцыі, перадавых тэхналогій.

1 **Мадыфікаваны шматфункцыянальны вымяральны комплекс Alma Meter-2 (распрацоўшчык – Ігар СЦЯЦКО, загадчык НДЛ інфармацыйна-вымяральных сістэм ФРКТ)**

На базе шматфункцыянальнага вымяральнага комплексу Alma Meter створана новае пакаленне вымяральнага абсталявання, якое мае найлепшыя тэхнічныя, метралагічныя і функцыянальныя характарыстыкі. У склад комплексу Alma Meter-2 уваходзіць 11 тыпаў вымяральных модуляў рознага прызначэння, кожны з якіх можа выкарыстоўвацца як у складзе вымяральной станцыі сумесна з іншымі вымяральнымі модулямі, так і ў якасці асобнага вымяральнага прыбора. Акрамя таго, маецца базавае блоку з убудаванай кры-

ніцай сілкавання модуляў і інтэрфейсам, а таксама лабараторная крыніца пастаяннага току. Перавагай комплексу з'яўляецца яго шматфункцыянальнасць, кампактнасць, магчымасць лёгкай трансфармацыі пад патрэбы спажываўца, а таксама невысокі кошт у параўнанні з замежнымі аналагамі.

2 **Рэгулятар росту раслін «Максімун» – прэпарат для стымуляцыі неспецыфічнай сістэмнай устойлівасці раслін (распрацоўшчык – Ірына ФЯКЛІСТАВА, НДЛ малекулярнай генетыкі і біятэхналогіі кафедры генетыкі біялагічнага факультэта)**

Прэпарат прызначаны для павышэння ўстойлівасці раслін да неспрыяльных фактараў навакольнага асяроддзя на прадпрыем-

вах аграпрамысловага комплексу і ў асабістых дапаможных гаспадарках, спрыяе павелічэнню ўраджайнасці сельскагаспадарчых культур. У аснове дзеяння біяпрапарата – здольнасць яго кампанентаў мікробнага паходжання (інактывавальных клетак рызасферных бактэрый і іх метабалітаў) выклікаць у раслін фарміраванне сістэмнай устойлівасці. Навізнай і перавагай прэпарата з'яўляецца павялічаны тэрмін прыдатнасці – адзін год захоўвання пры пакаёвай тэмпературы. Прэпарат з'яўляецца экалагічна бяспечным. Не мае тэрміну чакання – збіраць ураджай можна непасрэдна ў дзень апрацоўкі.

3 **Новыя ветэрынарныя біяпрапараты: «Цыпрапіг» – для прафілактыкі і тэрапіі метрыту, мастыту і агалактыі ў**

свінаматак і «Біферон-МРС» – імунамадуліруючыя біяпрапараты на аснове авечага рэкамбінантнага інтэрферону (распрацоўшчык – **Максім ПАТАПОВІЧ, загадчык НДЛ біятэхналогіі кафедры мікрабіялогіі біялагічнага факультэта**)

Новыя ветэрынарныя біяпрапараты не маюць сусветных аналагаў. Яны дазваляюць змагацца з інфекцыйнымі і функцыянальнымі захворваннямі нечужароднымі для жывёл рэчывамі, а іх уласнымі ахоўнымі бялкамі, што дае магчымасць атрымаць 100-працэнтны імунны адказ на ўвядзенне вакцын, павялічыць напружанасць і працягласць імунітэту, скараціць час лячэння ў 2–3 разы, «уклучаць» імунныя працэсы ўжо праз 6–12 гадзін пасля ін'екцыі. Прэпараты не выклікаюць імунадэпрэсіі, дазваляюць захаваць пагадоўе захварэлых жывёл на 95% і больш. Тэхналогіі атрымання прэпаратаў адносяцца да шостага тэхналагічнага ўкладу.

4 **Металічныя люстэркі з алюмініевага сплаву (распрацоўшчык – Генадзь ШАРОНАЎ, загадчык лабараторыі апрацоўкі і перадачы інфармацыі НДІ ФПФ імя А. Н. Сеўчанкі)**

Люстэркі ўяўляюць сабою новае рашэнне для авіяцыйнай і бранятанкавай тэхнікі наўзамен люстэркаў з нержавеючай сталі, для мота- і аўтатранспарту – наўзамен

шклянках знешніх і ўнутрыкабінных люстэркаў. Не саступаюць па якасных характарыстыках люстэркам, якія ўжываюцца ў наш час, бяспечныя ў эксплуатацыі за кошт зніжэння рызыкі траўмавання падчас даражна-транспартных здарэнняў, маюць значна меншую вагу.

5 **Радыепаглынальныя матэрыялы серыі КУП (распрацоўшчык – Паліна КУЖЫР, загадчык лабараторыі нанаэлектрамагнетызму НДІ ядзерных праблем)**

Новыя радыепаглынальныя матэрыялы серыі КУП прызначаны для эфектыўнага рашэння практычных задач, звязаных з электрамагнітнай сумяшчальнасцю і абаронай элементаў і блокаў лятальных апаратаў ад уздзеяння электрамагнітнага выпраменьвання ў шырокім дыяпазоне частот. Асаблівасцю дадзенага класа паглынальнікаў з'яўляецца тэрмічная ўстойлівасць у акісляльных асяроддзях да 400–450°C, а таксама высокая хімічная ўстойлівасць да кіслот, шчолачаў, растваральнікаў.

Гэтыя і іншыя віды навукаёмкай прадукцыі актыўна асвойваюцца ў вытворчасці, што дае новы імпульс развіццю высокатэхналагічных вытворчасцяў.

Леанід ШУВАЕЎ, Галоўнае ўпраўленне навукі Фота Васіля КУЗЬМІЧКІНА

